

Fuchs László köszöntése

elnöki köszöntőbeszéd az Arany János-díj átadása és Fuchs László 100. születésnapja alkalmából a Big Five Centenáriumon

(Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet – 2024. június 5.)

„A matematikusok sokáig élnek; a matematika egy egészséges hivatás.”

Tisztelt Professzor Úr!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Akadémikustársak!
Kedves Barátaim!

Azt hiszem, nem kell túl sok eszköz ahhoz, hogy ma ezt az állítást bizonyítottnak fogadjuk el. „A matematikusok sokáig élnek; a matematika egy egészséges hivatás.” Az egyik bizonyíték, hogy az idézett gondolat Dirk Jan Struik holland matematikustól származik, aki 106 évet élt. A másik, hogy az ideai Arany János-életműdíj átadása egy 100. születésnap ünneplése is egyben.

Tudom persze, hogy az élet törvényei ennél árnyaltabbak – hiszen elég, ha csak a Matematikai Kutatóintézet korán elhunyt névadójára, Rényi Alfrédra gondolunk –, de az ünnep fényében engedjék meg nekem, hogy ma az egészséges hivatást űző matematikusok hosszú életére, és különösen Fuchs László több mint háromnegyed százada töretlen tudományos aktivitására fókuszáljak.

Kedves Ünneplő Közösség!

Húsz éve hagyomány immár itt, a Rényiiben, hogy tízévente köszöntjük a legendás Fejér Lipót által „Big Five”-nak nevezett, szintén legendás magyar matematikusokat – Aczél Jánost, Császár Ákost, Fuchs Lászlót, Gál Istvánt és Horváth Jánost –, és tisztelgünk munkásságuk előtt. Ez a mostani tehát a harmadik ilyen összejövétel.

Tíz évvel ezelőtt, 90. születésnapjukon „a magyar matematika nagy ötösfogatának” – ahogyan Lovász László nevezte őket – tagjai még mindnyájan meghívottak lehettek az ünnepségre. Akkor mondott köszöntőjében Fuchs László így fogalmazott: „Legyen szabad megköszönnöm BIGFIVÉreim nevében is a bennünket ért megtiszteltetést, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai

Osztálya ezt az ünnepi rendezvényt szervezte 90. születésnapjaink alkalmából. Mély hálával tartozunk.”

Kedves Professor Úr!

Mi tartozunk mély hálával. Miénk volt a megtiszteltetés tíz éve is, és miénk most, amikor 100. születésnapján köszönhetjük, és több mint 75 éve folyamatosan végzett tudományos munkássága iránti tiszteletünkkel átadhatjuk Önnek az Arany János-életműdíjat.

Bertrand Russell *Study of Mathematics* című esszéjében így ír a matematikáról: „A matematikát, ha helyesen fogjuk fel, nemcsak igazság, hanem egyszersmind magasrendű szépség is jellemzi: hideg és szigorú, a szobrászatéhoz hasonló szépség. (...) fenségesen tiszta, és oly szigorú tökélyre képes, amilyent csak a legnagyobb művészet tud felmutatni.” Henri Poincaré pedig így fogalmazott: „A matematika olyan nyelv, amelyen nem lehet ködös vagy pontatlan gondolatokat kifejezni.”

Mi az tehát, amiért a matematikusok – ha az élet más törvényei másképp nem rendelik – sokáig élnek? Talán éppen a tisztaságnak, a tökélynek, a rendnek ez a szenvedélyes keresése. Szeretete. Amit a pályája kezdetén, 1947-ben megjelent négy angol nyelvű cikkétől kezdve egészen a tavaly megjelent két publikációjáig és a most is folyamatban lévő munkáiig Fuchs László is példaként élénk él és képvisel.

És képviselte és képviselték BIGFIVÉreivel akkor is, amikor ezt a történelem árnyékában kellett tenniük. Amikor a háború után, 1945-ben önszervező erővel, hétről hétre öten összeültek, és a „kellemes matematikának” kemény munkával átadták magukat. Up-to-date matematikát tanultak, és megkövetelték önmaguktól, hogy mindig valami újat is hozzátegyenek ahhoz, amit olvastak. És néhány év alatt újraindították és ismét nemzetközi szintre emelték a magyar matematikát. És azt szerették és képviselték, bárhol is éltek vagy adtak elő az öt világrészen.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Ünneplő Közösség!

Arról, hogy a történelem milyen súlyokat tesz ránk, személyesen legtöbbször nem tehetünk. Ez nem a mi döntésünk. Kívülről ér minket. De hogy abban a helyzetben, amelyben vagyunk, mit teszünk, hogy

helyzetünkhöz hogyan viszonyulunk, az elsősorban a mi kezünkben van. A belső szabadság és a hivatásunk iránti hűség mellett, munkánk minőségi volta mellett tudunk dönteni. Fuchs László és a Big Five tagjai egyetemi éveik idején így döntöttek. A matematika iránti odaadó szeretet végigkísérte életüket, és munkásságuk megajándékozta a nemzetközi és a magyar tudományt.

Tisztelt Professzor Úr!

Turán Pál egyik cikkében ezt a gondolatot idézi Rényi Alfréd től: „Ha boldogtalan vagyok, matematikával foglalkozom, hogy felviduljak. Ha boldog vagyok, matematikával foglalkozom, hogy az is maradjak.” 100. születésnapja és az Arany János-életműdíj elnyerése alkalmából Rényi Alfréd nyomán azt kívánom Önnek, hogy boldog legyen – és az is maradjon.